

Folkhälsomyndigheten

Samverkansfunktionen för arbete mot antibiotikaresistens, kommunikationsstrategi

Innehåll

Inledning	3
Syfte och mål	5
Strategi	5
Prioriterade målgrupper	6
Tonalitet och bildspråk.....	12
Kanaler	13

Inledning

Antibiotikaresistens är ett globalt ökande problem som berör många sektorer i samhället. För att uppnå ett effektivt arbete mot antibiotikaresistens är det viktigt att åtgärderna samordnas och att de omfattar hälso- och sjukvård och folkhälsa, veterinärmedicin och djurhälsa, livsmedel och yttre miljö samt forskning. Detta brukar kallas att man har ett "One Health"-perspektiv. För att stärka tvärssektoriell samverkan i Sverige har Folkhälsomyndigheten och Jordbruksverket i uppdrag att gemensamt ansvara för en nationell samverkansfunktion som involverar berörda myndigheter och aktörer.

I samverkansfunktionen ingår Arbetsmiljöverket, E-hälsomyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Formas, Forte, Inspektionen för vård och omsorg, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen, Kommerskollegium, Livsmedelsverket, Läkemedelsverket, Länsstyrelserna, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Nationella Strama, Naturvårdsverket, ReAct, Smittskyddsläkarföreningen, Sveriges lantbruksuniversitet, Socialstyrelsen, Statens veterinärmedicinska anstalt, Sida, Sveriges Kommuner och Regioner, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, Vetenskapsrådet och Vinnova.

2015 gav regeringen Socialstyrelsen och Jordbruksverket i uppdrag att ta fram en övergripande kommunikationsstrategi för samverkansfunktionens arbete mot antibiotikaresistens. Denna kommunikationsstrategi uppdaterades 2019.

Under 2023 och 2024 har Folkhälsomyndigheten och Jordbruksverket tillsammans med samverkansfunktionen arbetat med att revidera kommunikationsstrategin. Det här dokumentet är en ny version av kommunikationsstrategin. Kommunikationsstrategin har tagits fram av kommunikatörer på Folkhälsomyndigheten och Jordbruksverket i samverkan med myndigheternas sakkunniga. Övriga aktörer i samverkansfunktionen har bidragit till innehållet genom workshops och diskussionsmöten i olika konstellationer.

Hur kommunikationsstrategin ska användas

Kommunikationsstrategin riktar sig till alla aktörer i samverkansfunktionen. Den ska vara en hjälp vid prioriteringar och ge samverkansfunktionen en övergripande riktning för kommunikationsarbetet.

Antingen kan hela samverkansfunktionen genomföra kommunikationsinsatserna eller så kan ett par eller några aktörer gå ihop och kommunicera på egen hand.

Inför varje nytt år tar Folkhälsomyndigheten och Jordbruksverket fram en kommunikationsplan som mer i detalj beskriver kommande års kommunikationsinsatser.

Uppföljning och utvärdering

Vi följer upp enskilda kommunikationsinsatser på lämpligt sätt och anpassar framtida kommunikationsinsatser efter resultaten från uppföljningarna.

Folkhälsomyndigheten och Jordbruksverket ansvarar för att se över kommunikationsstrategin minst en gång var tredje år och vid behov uppdatera dokumentet. En större översyn av kommunikationsstrategin bör göras vart femte år.

I översynen är det lämpligt att undersöka hur aktörerna i samverkansfunktionen använder dokumentet, om innehållet fortfarande är relevant, hur kommunikationssamarbetet fungerar och vilka resultat kommunikationsinsatserna gett.

Bakgrund

Bakterier som är resistenta mot antibiotika medför allt större problem. Detta, eftersom det gör att bakterieinfektioner inte längre är behandlingsbara med antibiotika. Redan i dag orsakar resistenta bakterier uppskattningsvis 1,3 miljoner dödsfall hos människor om året i världen. År 2050 kan uppskattningsvis 10 miljoner människor dö årligen, om inget görs nu för att motverka utvecklingen.

Det är svårt att helt stoppa att resistenta bakterier uppstår och sprids, men det går att motverka utvecklingen. För att lyckas måste alla länder och berörda parter hjälpas åt med förebyggande åtgärder. Det berör allt från sjukvård, djurhållning och livsmedelproduktion till oss själva som individer. Det handlar om att ha det perspektiv och angreppssätt som används på internationell nivå, ”One Health”, som innebär att hälsan hos människor, djur och miljön är nära sammankopplade och beroende av varandra. Många discipliner och sektorer behöver samarbeta och ta ansvar för att antibiotikaresistens inte ska uppkomma och spridas, och det är därför en fråga för hela samhället och över landsgränserna.

Ur ett internationellt perspektiv har Sverige en låg förbrukning av antibiotika och låg förekomst av resistenta bakterier. Det gäller både för människor och djur. Sverige var tidigt ute med ett strukturerat och långsiktigt arbete mot antibiotikaresistens, bland annat genom samverkan lokalt, regionalt och nationellt, inom och mellan sektorer. Detta har bidragit till det goda läget.

För att behålla detta goda läge behöver arbetet fortsätta lika aktivt framöver. Det finns utmaningar, som till exempel att

- Det finns brister i kunskap om och förståelse för orsakerna och konsekvenserna av antibiotikaresistens.
- Det saknas resurser för det förebyggande arbetet inom flera olika områden.
- Det finns risk för en övertro på Sveriges goda läge och vad som krävs för att behålla det.

Syfte och mål

Vi vill att antibiotika även i fortsättningen ska vara verksamt för att rädda liv och minska sjukdom och lidande hos människor och djur. Syftet med vår kommunikation är att arbetet med att motverka antibiotikaresistens ska öka. Utifrån sin roll och situation ska målgrupperna känna ett ansvar för framtiden och därför fatta beslut och agera på ett sätt som motverkar att antibiotikaresistens uppstår och sprids.

Övergripande kommunikationsmål

Vår kommunikation ska bidra till att

- öka kunskapen om och förståelsen för problemen med och konsekvenserna av antibiotikaresistens
- öka kunskapen om vilka åtgärder som kan påverka utvecklingen, särskilt hur man kan förebygga smittspridning
- öka förståelsen för att förebyggande arbete är viktigt för att motverka både uppkomst och spridning av antibiotikaresistens
- öka engagemanget för arbetet med att motverka antibiotikaresistens
- öka viljan att göra skillnad utifrån varje enskild situation.

Strategi

Gemensam kommunikation är viktigt i arbetet mot antibiotikaresistens. När vi kommunicerar tillsammans ökar vår förmåga att nå våra effektmål och bidra till regeringens övergripande strategi för arbetet mot antibiotikaresistens. Vi tar ett gemensamt ansvar för att öka kunskapen och engagemanget, och motiverar förändrade beteenden genom att bredda perspektiven på problemen och utmaningarna med antibiotikaresistens.

Vi kommunicerar genom talespersoner som fått förutsättningar att representera hela samverkansfunktionen.

I den här kommunikationsstrategin har vi valt ut de mål och målgrupper som vi prioriterar och där vi tror att gemensamma insatser ger störst effekt. Samtidigt ska aktörer i samverkansfunktionen kommunicera med andra målgrupper på egen hand eller tillsammans med andra utanför samverkansfunktionen. De kommunikationsinsatserna bidrar också till helheten och bör utgå från strategins syfte och övergripande mål.

Alla myndigheter har inte samma ansvar för kommunikationen med alla målgrupper. När vi kommunicerar budskap utifrån strategin behöver vi inte förankra varje enskilt budskap med hela samverkansgruppen. I den mån förankring behövs, står det beskrivet i den kommunikationsplan som är kopplad till aktiviteten.

För att lyckas med våra mål behöver vi

- nå och öka engagemanget för frågan hos våra prioriterade målgrupper
- öka samhällsdebatten om antibiotikaresistens och hur viktigt det är att förebygga infektioner och motverka smittspridning
- erbjuda lättillgängliga fakta och statistik om antibiotikaanvändning och antibiotikaresistens, orsakerna och konsekvenserna av resistensutvecklingen, vad som behöver göras, framgångsfaktorer, utvecklingen nationellt och internationellt samt helhetssyn på problematiken (One Health)
- kombinera fakta med känslor och arbeta med storytelling när det är relevant och möjligt
- förklara att det är ett komplext problem men att det finns åtgärder som gör skillnad
- uttrycka oss i text och olika former av bild, exempelvis grafik och rörligt material, på ett sätt som är tydligt, mänskligt, på riktigt och som berör
- finnas tillgängliga där debatt och dialog förs.

Prioriterade målgrupper

De prioriterade målgrupperna för samverkansfunktionens gemensamma kommunikation kan göra skillnad genom att skapa bättre förutsättningar för förebyggande arbete och en ansvarsfull användning av antibiotika. De är även viktiga vidareförmedlare, alltså aktörer som kan förmedla budskapen vidare på ett trovärdigt sätt till sina egna målgrupper, vilket kan påverka deras engagemang och beteende.

Respektive aktör inom samverkansfunktionen har även andra målgrupper för sin kommunikation om antibiotikaresistens, till exempel inom sjukvården och djursjukvården. Det kommunikationsarbetet ska fortsätta och kan bidra till kommunikationsstrategins mål även om det inte nämns här.

Beslutsfattare inom stat, region och kommun

Beslutsfattare påverkar prioriteringar och fördelning av resurser och kan därmed skapa bättre förutsättningar för en ansvarsfull användning av antibiotika. Beslutsfattare behöver ge förutsättningar (ekonomiska, personella och tidsmässiga resurser) för att kunna arbeta förebyggande inom verksamheter kopplade till bland annat vård, omsorg, djurhållning och livsmedelsproduktion. Med tillgänglig och aktuell information, skapar vi bättre förutsättningar för beslutsfattare att prioritera frågan och fatta välgrundade beslut.

Privata företag

Privata företag kan genomföra åtgärder i sin egen verksamhet för att motverka antibiotikaresistens och påverka både leverantörer och kundgrupper. Det gäller särskilt större företag och koncerner. De kan till exempel ställa krav på leverantörer och informera kunder.

Bransch- och intresseorganisationer, fackförbund och föreningar

Relevanta bransch- och intresseorganisationer kan spela en viktig roll som vidareförmedlare genom att kommunicera med sina medlemmar om antibiotikaresistens och främja ansvarsfull användning av antibiotika inom sina respektive områden. Viktiga organisationer finns till exempel inom livsmedels-, apoteks- och läkemedelsbranschen. Exempel på bransch- och intresseorganisationer är Lif (de forskande läkemedelsföretagen), Sveriges Apoteksförening, Smittskyddsläkareföreningen, Svenska läkaresällskapet, Sveriges läkarförbund, Sveriges tandläkarförbund, Sveriges Veterinärförbund, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och Livsmedelsföretagen.

Vi riktar oss främst till företrädare för organisationerna inom dessa branscher, men även till personer inom branscherna som visar ett stort intresse för frågan. En annan viktig målgrupp att identifiera och nå är personer som arbetar i branscher där problemet finns men där medvetenheten är låg.

Även fackförbund och föreningar kan spela en viktig roll genom att kommunicera med sina medlemmar om problemen och utmaningarna med antibiotikaresistens.

Privatpersoner

Det är i första hand i rollen som patient, konsument, anhörig, närstående, vårdnadshavare, djurägare eller resenär som en privatperson kan ställas inför val som påverkar en ansvarsfull antibiotikaanvändning i ett bredare perspektiv. Det inkluderar även åtgärder för att förebygga smittspridning.

Kommunikationsmål för målgrupperna

Målen för målgrupperna är övergripande. Vi bryter, där vi kan, ned dem till mätbara mål i de årsvisa kommunikationsplanerna.

Beslutsfattare inom stat, region och kommun

Kunskapsmål

Beslutsfattare har grundläggande kunskap om

- orsaker och konsekvenser av antibiotikaresistens
- antibiotika- och antibiotikaresistensläget i Sverige, EU och globalt
- betydelsen av det förebyggande arbetet för att motverka antibiotikaresistens
- regeringens strategi för arbetet mot antibiotikaresistens
- folk- och djurhälsans betydelse i det förebyggande arbetet
- One Health

- EU:s rådsrekommendationer för att bekämpa antibiotikaresistens och andra regler och rekommendationer på EU- och internationell nivå
- sin roll som beslutsfattare i frågan.

Attityd- och beteendemål

Beslutsfattare använder aktuell kunskap om hållbar antibiotikaanvändning vid prioriteringar och beslut. De

- driver frågan om en hållbar och ansvarsfull antibiotikaanvändning
- skapar förutsättningar inom alla relevanta sektorer för ett effektivt förebyggande arbete och en ansvarsfull användning av antibiotika.

Målgruppernas behov

För att vi ska kunna uppnå målen behöver målgrupperna

- enkla och tydliga faktaunderlag
- konkreta exempel på konsekvenser, åtgärder och framgångsfaktorer
- samverkan och dialog med samverkansfunktionen i olika forum, exempelvis kunskapsseminarium.

Privata företag

Kunskapsmål

Beslutsfattare inom relevanta privata företag

- har grundläggande kunskap om antibiotikaresistens
- förstår hur den egna verksamheten kan motverka att antibiotikaresistens uppstår och sprids.

Attityd- och beteendemål

Beslutsfattare inom relevanta privata företag

- anser att antibiotikaresistens är en prioriterad fråga
- ställer krav på ansvarsfull antibiotikaanvändning i samband med inköp och avtal.

Målgruppens behov

För att vi ska kunna uppnå målen behöver målgruppen

- enkla och tydliga faktaunderlag
- konkreta exempel på konsekvenser, åtgärder och framgångsfaktorer
- samverkan och dialog med samverkansfunktionen i olika forum, exempelvis kunskapsseminarium.

Intresse- och branschorganisationer, fackförbund och föreningar

Kunskapsmål

Företrädare för relevanta organisationer

- har kunskap om antibiotikaresistens
- förstår hur den egna verksamheten kan motverka att antibiotikaresistens uppstår och sprids
- känner till folk- och djurhälsans betydelse i det förebyggande arbetet.

Attityd- och beteendemål

Företrädare för relevanta organisationer

- anser att antibiotikaresistens är en prioriterad fråga.
- Organisationerna bidrar till att öka kunskapen om antibiotikaresistens och vad som behöver göras hos de egna målgrupperna för att motverka uppkomst och spridning av antibiotikaresistens.

Målgruppens behov

För att målgruppen ska uppnå målen behöver de

- enkla och tydliga faktaunderlag
- material som de kan använda i sin kommunikation
- samverkan och dialog med samverkansfunktionen i olika forum, exempelvis kunskapsseminarium.

Privatpersoner

Kunskapsmål

Privatpersoner ska utifrån sin roll och situation

- förstå konsekvenser av antibiotikaanvändning
- förstå att den egna insatsen har betydelse
- förstå folk- och djurhälsans betydelse i det förebyggande arbetet
- ha en grundläggande förståelse kring infektioner, antibiotikaresistens och förebyggande av infektioner och antibiotikaresistens.

Attityd- och beteendemål

Privatpersoner ska utifrån sin roll och situation agera på ett sätt som motverkar att antibiotikaresistens uppstår och sprids.

Målgruppens behov

För att vi ska uppnå målen behöver målgruppen

- kunskap utifrån den situation de befinner sig i
- information på basal nivå som är lätt att förstå, men ändå understryker allvaret i problematiken
- konkreta tips om hur de kan agera för att bidra till ett ansvarsfullt beteende, i kombination med fakta beroende på situation.

Budskap

Övergripande budskap

- Fungerande antibiotika är en förutsättning för människors och djurs hälsa. Antibiotika gör det möjligt att
 - behandla allvarliga infektionssjukdomar som kan drabba alla människor och djur i samhället
 - genomföra dagens moderna sjukvård som exempelvis behandling av för tidigt födda barn, cancervård, transplantationer och vanliga operationer som bukingrepp och knäproteser
- Antibiotikaresistens är ett stort och växande problem världen över. Visserligen har vi i Sverige ett förhållandevis gott läge, men även här växer problemet. Det vi alla gör varje dag spelar roll.
- Vi kan inte vänta, vi måste agera nu! Antibiotikaresistens innebär redan i dag lidande och död i Sverige och världen och den negativa utvecklingen fortsätter. Vi behöver arbeta inom flera områden för att situationen i Sverige och världen ska förbättras.
- Färre infektioner minskar behovet av antibiotika. Friska människor och djur behöver inte behandlas med antibiotika.
- Förebyggande arbete är avgörande för att motverka att antibiotikaresistens uppstår och sprids. Det vi gör idag påverkar våra möjligheter att använda antibiotika i framtiden.
- För en hållbar utveckling och för att motverka antibiotikaresistensen måste insatser göras inom många olika sektorer (One Health) och mot olika målgrupper.

Budskap till beslutsfattare inom stat, region och kommun

- Det har under många år varit en stadig ökning av antibiotikaresistens i Sverige.
- Antibiotikaresistens orsakar lidande, ökad sjuklighet och död. Antibiotikaresistens kostar dessutom mycket pengar för samhället.

Om problemet med resistensutvecklingen ökar i Sverige kan det innebära att

- infektioner blir svåra eller omöjliga att behandla, vilket medför ökat lidande och kraftigt ökade kostnader samt att fler patienter och djur dör
- cancervård, transplantationer och operationer inte kan genomföras på ett patientsäkert sätt
- fler för tidigt födda barn dör
- livsmedelsproduktionen och den inhemska försörjningsförmågan minskar
- Sveriges vård- och behandlingskostnader kan öka med flera hundra miljoner kronor fram till år 2050 till följd av infektioner orsakade av antibiotikaresistenta bakterier.

Det krävs åtgärder inom flera områden för att situationen i Sverige ska förbättras

- Det går att motverka smittspridning och därmed antibiotikaresistens på många sätt och i olika typer av verksamheter genom förebyggande arbete.
- Sjukvården och djursjukvården behöver arbeta förebyggande med både vårdhygien och utbildning och behöver tid och resurser för att klara detta.
- Genom att säkerställa tillgången till särskilt viktiga antibiotika, kan vi använda rätt läkemedel vid rätt tillfälle.
- Sverige måste fortsatt bevaka den internationella utvecklingen av antibiotikaresistens och dela kunskap och erfarenheter med andra länder.
- Svenska djurhållare behöver ges möjlighet till god lönsamhet utan att äventyra djurhälsan och smittskyddet.
- Vi bör minska utsläpp av läkemedel i miljön, öka rening i avloppssystemen av läkemedel inklusive antibiotika.

Budskap till beslutsfattare inom privata företag och företrädare för intresse- och branschorganisationer, fackförbund och föreningar

Bidra till en hållbar användning av antibiotika genom att

- göra det lätt för era kunder och medlemmar att göra val som innebär en ansvarsfull användning av antibiotika
- underlätta kloka beteenden
- ställa krav på leverantörer.

Budskap till privatpersoner

Vi tar fram och anpassar budskapen till privatpersoner inför varje kommunikationsaktivitet. De här områdena ska prioriteras i kommunikationen med allmänheten

- vid vilka tillfällen antibiotika gör nytta
- vilka förebyggande åtgärder som skyddar mot infektioner och motverkar smittspridning
- hur man hanterar överblivna läkemedel
- vad man som konsument kan tänka på när man köper kött, ägg och mejeriprodukter
- vad man som resenär ska tänka på vid resor, speciellt om man befinner sig i områden med hög förekomst av resistenta bakterier.

Tonalitet och bildspråk

Vi ska använda klarspråk när vi kommunicerar med våra målgrupper. Det innebär att vi ska skriva vårdat, enkelt och begripligt och anpassa språket efter målgruppernas behov. Texter som är anpassade till målgrupperna leder till effektivare kommunikation, eftersom risken för missförstånd och feltolkningar minskar.

I den mån det går bryter vi ner budskapen om problem och lösningar till en nivå där vi beskriver varför detta är viktigt för individen.

Visuella budskap

Kommunikation handlar inte bara om text och formuleringar utan också om bild- och grafikval.

Lyft fram:

- situationer som visar hur det går att förebygga smittspridning
- vårdpersonal (både för människor och djur) med rätt klädkod
- förhållanden och situationer som målgrupperna kan känna igen sig i
- autentiska djurmiljöer och sunda djur med fokus på god hygien och biosäkerhet.

Undvik:

- bakterier som monster
- förskönad bild av djurhållningens miljö
- tillrättalagda bilder och miljöer.

Grundläggande formuleringar

Vi använder i första hand följande formuleringar och begrepp. Det kan dock finnas tillfällen då andra formuleringar passar bättre.

- *Förebyggande arbete*
 - Istället för förebyggande insatser eller åtgärder.

- *Ansvarsfull användning av antibiotika*
 - Istället för minskad, hållbar eller klok användning.
- *Motverka att antibiotikaresistens uppstår och sprids eller endast Motverka antibiotikaresistens*
 - Istället för orden stoppa, begränsa eller utvecklas.
 - Minska kan ersätta motverka i sammanhang då det uttryckligen handlar om att minska risken för antibiotikaresistens uppstår och sprids.
- *Problemen och utmaningarna med antibiotikaresistens*
 - Istället för resistensproblematik eller antibiotikaresistensfrågan.

Kanaler

Webbplatsen Skyddaantibiotikan.se

Webbplatsen är samverkansfunktionens samlingsplats för grundläggande fakta. Det ska gå att hänvisa till webbplatsen i all kommunikation till våra målgrupper. Innehållet är anpassat till dem som söker enkla och tydliga fakta.

Sociala medier

För närvarande är Facebook den sociala kanal som vi har knuten till samverkansfunktionen och Skydda antibiotikan, under kontot ”Skydda antibiotikan”. Facebook är fortfarande den största sociala kanalen i Sverige, men det blir allt svårare att nå ut via kanalen om man inte gör en annons av inlägget.

Vi använder Facebook för att nå privatpersoner. Vi publicerar få, men väl genomarbetade annonser med viktiga, träffande budskap under antibiotikaveckan. Vid behov kompletterar vi med enstaka inlägg eller annonser under resten av året. När det är relevant publicerar vi i samverkansfunktionen inläggen på våra respektive myndigheters eller organisationers Facebook-konton. För att nå ut i andra aktuella sociala kanaler, exempelvis LinkedIn som är en kanal främst mot professionen, sprider vi våra budskap via våra myndigheters och organisationers konton.

Webbinarium och dialogmöten som vi själva anordnar

Genom att samtala med våra målgrupper vid olika fysiska och digitala möten, kan vi öka förståelsen och engagemanget för frågan och viljan att påverka situationen.

Exempel på möten är att bjuda in beslutsfattare inom stat, region och kommun och för privata företag samt företrädare för organisationer till dialog i samband med Antibiotikaforum eller att skapa ett mindre anpassat antibiotikaforum för dessa målgrupper, särskilt i samband med publicering av samverkansfunktionens årsrapport.

- Vi presenterar faktabaserade underlag inom områden de kan påverka.
- Vi kommunicerar fakta, statistik och prognoser.

- Vi kommunicerar vilket värde, inklusive ekonomiska värden, det förebyggande arbetet skapar.
- Vi ger konkreta pedagogiska exempel genom storytelling.

Mässor, konferenser och möten som andra anordnar

Det finns en rad årliga forum och arenor där antibiotikaresistens uppmärksammas. Vilka vi medverkar på bestäms och beskrivs i den årliga kommunikationsplanen.

En årlig händelse är antibiotikaveckan som äger rum varje höst. Då är samverkansgruppen aktiv i sociala kanaler under kontot Skydda antibiotikan.

Genom att delta på olika mässor, konferenser och möten, kan enskilda medlemmar i samverkansfunktionen sprida våra budskap samtidigt som de representerar sin egen myndighet eller organisation. I dessa sammanhang är det viktigt att representanten känner till och kan hantera frågan ur flera perspektiv.

Media

- Debattartiklar – Genom att själva formulera debattartiklar med våra budskap, kan vi öka medvetenheten, engagemanget och synligheten i media.
- Branschtidningar och ”samhällstidningar” – Genom att formulera pressmeddelanden inom olika ämnesområden kopplade till antibiotikaresistens kan vi nå ut till specifika målgrupper.
- TV-program – Genom att delta i till exempel morgonprogram och tv-galor kan vi öka kunskapen, medvetenheten och engagemanget hos en bredare målgrupp.